

Järvamaa Ühispank (283).

Panga juhatus, nõukogu ja ametnikud.

Vas.istuvad: F.Asper, J.Malmre (juh.liikmed), J.Eilart (juh.esim.) A.Einre (nõuk.l).
Seisav.vas.: K.Sikk (panga juh.), H.Meikop, H.Eilart (nõuk.liikmed), J.Paap (ametrn.),
E.Mikser (nõukogu liige).

1929.a. kevadel tekkis ärksamatel Järvamaa põllumeestel mõte oma krediidiühistu loomiseks maakonnalinnas Paidesse. Selleks oli neil mitmeid põhjusi. Põllumajanduse ümberkorraldamisega tuli juurde suur hulk uusi talundeid. Need kõik nõudsid kapitali ja nii tekkis elav nõue krediidi järele põllumajanduslikuks investeerimiseks. Et aga maal kogutud vähesed ülejäägid olid seniste pankade kaudu paigutatud peaaesjalikult kaubandus- ja tööstusettevõtteisse, siis ei olnud põllumehel palju väljavaateid krediidi saamiseks. See ebanormaalne nähtus tiivustaski Järva põllumehi oma panga asutamisele, kuhu koguneksid põllumajanduses tekkivad ülejäägid ning varud ja kust otstarbekohaselt juhitaks need summad uuesti põllumajanduse teenistusse. 21.juulil 1929 .a. oli jõutud organiseerimistööga nii kaugele, et võidi pidada Paides Tallinna tn.1, "Järva Teataja" ruumes esimene nõupidamine panga asutamiseks. Nõupidamise oli kokku kutsunud mõtteosaliste põllumeeste nimel Põllumeeste Esituse nimel sekretär O.Viirsoo. Kuigi koos oli ainult 13 põllumeeste tegelast, leiti olevat siiski seevõrra julgust ja usku, et sama koosolek kujuneski panga asutamiskoosolekuks. Asutatavale pangale otsustati ühel häälel nimeks võtta "Järvamaa Ühispank" ja juhatuse asukohaks määrati maakonnalinn Paide. Vaadati läbi ka panga põhikiri ja valiti registreerimisele saadetavale põhikirjale allakirjutajaiks põllumehed Karl Indermitte, Jüri Stein, Rudolf Kuulberg ja Richard Kivimäe. Kohtu- ja siseministri otsusega 2.aug. 1929 .a. registreeriti Järvamaa Ühispank ja sama aasta 18.aug. peeti ka panga esimene peakoosolek, millest osa võttis 26 liiget, kes moodustasidki panga esimese liikmeskonna. Nimetatud koosolekul tehti juhatusele ülesandeks muretseda pangale ruumid, tehniline personal ja tegevust alustada mitte hiljem 1.oktoobrit 1929.a., kusjuures pank oleks avatud igal tööpäeval. Ühtlasi otsustati astuda PÜR-u ja

Põllumeeste Keskpanga liikmeks. Esimesse juhatusse valiti Jüri Stein, Gustav Adamson, Jaan Eilart, Villem Vessart ja Karl Indermitte. Nõukogusse kuulusid: esimehena Valde Uuekareda, ja liikmetena Richard Kivimäe, Hugo Meikop, Karl Tiinas, Trits Karro ning Hugo Heitur. Juhatus ja nõukogu liikmed (peale F.Karro ja Hugo Heituri, kes olid ametnikud) olid kõik põllumehed. Kuu aja jooksul oli juhatus jõudnud juba muretseda pangale ruumid Paides Tallinna tn.1, Õuna majas (mis koosnes kahest pisikesest toast) ja palgata ametisse ka juhataja-pearaamatupidaja, kelleks oli Johannes Levo, ning 21.sept. 1929.a. avati Järvamaa Ühispanga tegevus.

Et panga asutajad olid tegelikud põllumehed, kellel võimalus puudus asutatud ettevõttele tarvilikku algkapitali kokku panna, hoiuseid alguses aga visalt tuli, pidi pank tegevust alustama peaaegu tühjade kätega. Kuigi esimesel koosolekul otsustati tegevuskapitaliks 15.000 krooni laenu teha riiklikkudest pankadest, ei olnud see otsus teostatav ja nii tuli töötada täiesti omal jõul ja tihtiga muret tunda korrespondentide maksekorralduste täitmisel. Kuid ka nendest raskustest saadi üle ja aasta lõpuks kolmekuise tegevuse järel, oli pangal 136 liiget ning hoiuseid 11.592,98 krooni. Kuna sel ajal Paides tegutses ja oli väliselt oma hiilgeaja tipul võrdlemisi suure bilansiga ja vana pank – Paide Ühispank, siis ennustati uuele pangale peatset lõppu. See aga ei heidutanud Järvamaa Ühispanga juhtivaid tegelasi ja kui järgmisel peakoosolekul 13.aprillil 1930.a. senise 5-liikmelise juhatus asemele valiti 3-liikmeline juhatus, kuhu kuulusid esimehena Jaan Eilart, Gustav Adamson ja Joh. Malmre liikmeina, võimaldus senisest veel suurema innuga panga organiseerimistööle asuda. Selle tulemusena tõusid 1930.a. lõpuks panga hoiused 40.525,75 kroonile ja omakapitalid 9.105,05 kroonile, kusjuures liikmete arv oli 281. Kuigi panga kapital oli veel väike oli laialdaseks kujunenud liikmete laenuarvete rahuldamiseks, võimalus juhatusel siiski väikestes summas nende soove rahuldada ja liikmed omalt poolt ootasid meeleldi järjekorras nendele määratud laenu kättesaamist, sest laenu väljaandmine olenes panga sissetulevaist summadest. Hoiused aga kasvasid kiiresti ka järgneval 1931.a. tõustes 54% võrra, ning Järvamaa Ühispank oli juba täiesti välja jõudnud oma asutamisajajärgust ja võitnud laiade hulkade sooja poolehoidu ja usalduse.

Sellelgi ongi seletatav, et kui 9.aprillil 1932.a. maksma pandi Paides töötava Paide Ühispanga kohta majandusministri poolt moratorium, ei põhjustanud see Järvamaa Ühispanngast hoiuste väljavõtmist. Kuigi mõned summad esialgu pangast välja viidi, toodi need varsti jälle tagasi, sest pank ei keeldunud ühelegi hoiustajale raha välja maksmast, olgugi, et tähtajaliste hoiuste tähtpäevad olid alles ees, ja see kinnitas veelgi usku pangasse. Uute hoiuste juurdevool arenes aga peale naaberpanga – Paide Ühispanga – kokkuvarisemist tigusammul, sest rahva usaldus pankade vastu oli tugevasti kõigutatud ja see usaldamatus valitseb teataval määral praegugi veel Paide ümbruskonda. Tuletab ju Paide Ühispanga kestev likvidatsioon järjest meelde kord kogutud kapitalide kurba saatust. Olukord paraneb siiski alates 1934.a., mis ajaks ühtlasi oli pankade tegevus juba kujunenud vastavaks uuele KAS-ale ja sellega kõrvaldatud ka Paide Ühispanga langusega analoogiliste põhjuste kordumine. Üldise panganduse tervenemisega hakkab ka Järvamaal usaldus pankade vastu paranema ning Järvamaa Ühispanga hoiused kasvavad 1934 .a. lõpuks juba 118.097,20 kroonile. Sama aasta 1.juunil liidab Järvamaa Ühispank endaga ka Anna Ühispanga, mille väike bilans ei võimaldanud talle rahuldavat töötamist ja asub 1.septembrist 1934.a. alates uutesse ajakohastesse, vastavalt panga tarvidustele ehitatud ruumesse Hans Kõva majja, Pikk tn. 2. Sellest ajast alates koos majanduselu uuesti tervenemisega kasvavad panga hoiused kiiresti, nimelt 1935.a. 35%, 1936.a. – 40,6% ja 1937.a. – 21,2%. Samuti on kasvanud pidevalt laenu, olles 1935.a. 205.729,59 krooni ja 1937.a. 302.852,94 krooni. Bilanss on 1937.a. lõpuks kasvanud 406.078,85 kroonile ja

omakapitalid 27.911,14 kroonile, kusjuures panga aastane läbikäik oli 1937.a. 11.463.716,51 krooni, seega suurim Järvamaal. Liikmeid oli 1937.a. lõpuks 575, nendest 523 põllumeest. Ülaltoodud arvud näitavad, et Paide ümbruse majandus sammub kindlalt ülespoole. Liikmeskond ja juhtivad organid on osutanud palju hoolt pangandustegevuse edukal arenemisel ja panga praegune kindel seisukord võimaldab tasuda juba liikmete vaeva, toetada põllumajandust ja teisi ülikasulikke üritusi. Ei saa jätta märkimata ka juhatuse esimehe Jaan Eilarti tähelepanuväärseid teeneid, kes on kogu aeg olnud sellel valitud kohal. Panga juhatajaks on majandusteadlane Karl Sikk, kes on asunud panga teenistusse juba pärast selle avamist, s.o. 9.veebr.1930.a. Panga raamatupidajaks on Karl Tera. 1931.a. alates on pank tegutsenud ka ühistegel.kindlustusseltsi "Eesti" esindajana ja praegu asub panga juures nimetatud kindlustusseltsi Järvamaa peaesindus, mille juhatajaks on Jaan Paap.

Järvamaa Ühispank asub Paides Pikk tn.2; telef. 105. Juhatus: Jaan Eilart (esimees), Johannes Malmre, Ferinand Asper. Nõukogu: R.Kivimäe, H.Meikop, V.Sardis, H.Eilart, E.Mikser, A.Einre. Panga Juhatajaks on Karl Sikk. Pank on avatud igal tööpäeval kl.9 – 14. Pank on Eesti Rahvapanga ja Põllumeeste Keskpanga korrespondentvõrgu liige. Panga korrespondentideks on veel Põllumajanduse Pank, Tapa Ühispank, Tapa Põllumeeste Ühispank, Türi Ühispank, Järva – Jaani Ühispank ja Koeru Ühispank.

"Eesti krediidiühistud" Tartu 1940 lk. 253 - 255

Järvamaa Ühispank Madara tn. arhiivis Tallinnas:

Fond 1790 – 1 – 1228 Järvamaa ÜP aruanded 1928 – 1939. Väljavõtted koosoleku protokollidest. Põhikiri . trükitud aastaaruanded, allkirjade ning juhtorganite nimedega.

434 natsionaliseerimise aktid J-J; Türi; Paide – *mitte midagi eilist.*

1428 Väätša Piimatalituse Ühisus – asut.1923 selles 1933 a aruanne.

F 148 - 2 - 92 kuni 96 Järvamaa Põllupidajate Ühispank N 10419 03.06.1929 Põhikiri, protokollid, likvid.

	Järvamaa Ühispank
F 148 – 2 – 104 ,105, 106	juhatuse koosoleku protokollid
107, 108	nõukogu „ „
109	liikmete nimekiri 18.08.1929 – 30.05.1940 (liige nr.63 07.12.1929 Joh. Madisson liige nr 05.06.1932 Johanna Juhani t. Kõva)
F 252	koondfond Piimäihistud
N 1	1909 – 1951
SÜ 2574	Paide piimakaupluse aruanne
2584	Ü liikmete ankeedid ja aruanded (1948)
2585	Liikmete nimekiri ja osamaksu raamat (1924 – 1931) Väätša meierei, Kirna ja Paide koorejaamad